

บทที่ 5

บทส่งท้ายว่าด้วยเรื่องของ “ความรู้”

ฉันนั่งเงียบๆ เพื่อดูเว็บเพจส่วนตัวของพี่ตองที่บ้านในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนภาพหญิงสาวเจ้าของ “โปรไฟล์” (Profile) ส่วนตัวยืมร่ำอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ภาพถ่ายต่างๆ ยังแสดงให้เห็นว่าเธอยังคงอาศัยอยู่ที่ประเทศอินเดีย ณ เมืองทางตอนใต้ที่มีคนมุสลิมครึ่งหนึ่งปะปนกับคนฮินดูที่มีจำนวนพอๆ กัน ซึ่งในเมืองใหญ่นี้พี่ตองจัดอยู่ในหมวดของ “ผู้หญิงต่างชาติ” ที่บางครั้งถูกมองว่าเป็น “มณีปุร” บ้าง “จีน” บ้าง หรือ “เนปาล” บ้าง น้อยคนนักจะคาดเดาได้ว่าพี่ตองเป็นคนไทย โปรไฟล์ของเธอเป็นภาษาอังกฤษที่มีข้อความจากเพื่อนต่างชาติมากมายส่งผ่านระบบออนไลน์ไปให้เธอรับรู้

ในวันนี้เป็นระยะเวลาเกือบหนึ่งปีแล้วที่ฉันไม่พบเจอพี่ตองอีกเลย แต่ระบบสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตก็ทำให้ฉันรับทราบความเป็นไปของชีวิตพี่ตองได้ จากการอ่านข้อความต่างๆ ฉันก็พบว่าในตอนนีพี่ตองลาออกจากการเรียนร่ำแล้ว และกำลังหารับงานใหม่เพื่อ “ทำงาน” ต่อไป ส่วนตัว “ฉัน” กับงาน “วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท” ก็กำลังจะอยู่ในสภาพที่ลาจากกัน ตอนนี้ฉันคาดหวังว่าตนเองกำลังจะได้วุฒิปริญญาโทหลังจากสี่ปีผ่านไป

“พี่ดูเป็นคนแข็งแรง นะ อาจเป็นเพราะมาอยู่อินเดียก็ได้เลยต้องแข็งแรง ไม่งั้นโดน โกงตลอด แต่จริงๆ พี่เป็นคนอ่อนๆ นะ ไม่ได้แข็งแรง เหมือนพูดแข็ง แต่จริงๆ ไม่ใช่”

ฉันนึกถึงคำพูดนี้ของพี่ตองอีกครั้งก่อนที่จะยิ้มออกมาได้ กับสิ่งที่พี่ตองพูดถึงตัวเอง ซึ่งนอกจากคำว่า “พี่ไม่มีความรู้อะไร” แล้ว คำพูดนี้ก็เป็นการติดปากของพี่ตองอีกคำหนึ่ง ภาพของ “ผู้หญิงแข็งแรง” ถูกเลื่อนขึ้นมาบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ก่อนที่ฉันจะเขียน “คอมเมนต์” (Comment) ลงไปบนโปรไฟล์ของพี่ตองเพื่อแสดงการมาเยี่ยมเยือนโปรไฟล์ของเธอ ซึ่งในขณะนั้นมันกลายเป็นพื้นที่ที่สร้าง “สังคม” อีกแห่งหนึ่งขึ้นมา สำหรับพี่ตองแล้ว บนพื้นที่แห่งนี้พี่ตองมีภาพ “จริง” ของตัวเธอเอง และเพื่อตัวเธอเอง

ส่วนตัวฉันเอง ประสบการณ์ของพี่ตองก็ทำให้นักศึกษาปริญญาโทอย่างฉันรู้สึกสับสนกับชีวิต และ “ความจริง” หลายต่อหลายอย่าง ซึ่งบางครั้งมันทำให้ฉันรู้สึกถึงความ “ไม่เท่าเทียม” กันระหว่าง “ฉัน” กับ “พี่ตอง” และบางครั้งฉันถึงกับ “อยากเลิก” เขียนงานเกี่ยวกับชีวิตของพี่ตอง เมื่อพบเจอกับประสบการณ์ที่มัน “เจ็บปวด” ของผู้หญิงคนนี้ แต่ทว่าอีกด้านหนึ่ง “ไปปริญญา” ก็ทำให้ฉันละ “ความรู้สึกอาย” ของตนเอง เข้าสู่วงจร “ความมีเหตุผล” ในแง่ของการศึกษาที่เป็น

ระบบคิดของตนเองมาครั้งก่อนชีวิต ซึ่งในส่วนนี้ “อำนาจของใบปริญญา” มันทำให้ฉันทำได้อย่างไม่น่าแปลกใจ

ซึ่งการค้นพบ “ความจริง” สำหรับตัวฉันเองแล้วมันช่างแตกต่างกับเสียงจากเรื่องราวของที่ต้องลิบลับ

5.1 “อำนาจ” กับ “ความรู้” ของ “ผู้หญิงไม่มีความรู้”

ตัวฉันเองยอมรับว่า คำว่า “ฉันไม่มีความรู้” ที่ออกมาจากปากของพี่ตองนั้น ตัวของนักศึกษาปริญญาโทอย่างฉันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พี่ตองพูดมันออกมา เพราะแม้ว่าฉันจะเรียกพี่ตองว่าเป็น “พี่สาว” ก็ตามที่ แต่บางครั้งบางคราว สถานะ “นักศึกษาปริญญาโท” ก็ทำให้ช่องว่างบางอย่างเกิดขึ้น ซึ่งสิ่งนี้ฉันปฏิเสธไม่ได้ว่ามาจากวิถีคิดในแง่ของโครงสร้างที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบสุดโต่งที่ติดตัวฉันกับพี่ตองมา ดังนั้น “การไม่มีความรู้” ของพี่ตองจึงถูกตนเองจัดการในโลกของการให้ค่าความรู้ในระบบแบบสุดโต่ง

เรื่องเล่าของพี่ตองทำให้เห็นถึงกระบวนการความเชื่อเรื่อง “ความรัก” กับ “การแต่งงาน” ที่เป็น “อำนาจ” อันลึกลับที่เป็นมูลเหตุให้ผู้หญิงเข้าสู่ “พื้นที่ของครอบครัว” ซึ่งเป็นส่วนที่ถูกมองว่า “เป็นพื้นที่ส่วนตัว” ที่ “ถูกกีดกัน” “ไร้แต่อารมณ์” “ไม่มีความรู้” และ “ไม่ต้องการความมีเหตุผล”

“พื้นที่ส่วนตัว” ถูกมองว่าอยู่นอกเหนือ “ความรู้” ซึ่ง “ความรู้” ในสังคมกระแสหลักนี้เองที่เป็น “อำนาจ” ที่ทำให้ชีวิตของ “ผู้หญิงชนชั้นกลาง” จากชนบทอย่างฉันแตกต่างจากพี่ตอง การเข้าสู่การศึกษาของฉันทำให้ฉันกับพี่ตองได้มาพบกัน ณ. ดินแดนต่างบ้านต่างเมือง แต่ทว่าทางเดินและเป้าหมายของการมาที่แห่งนี้กลับแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ฉันถูกหล่อหลอมด้วยระบบการศึกษาและระบบคิดแบบ “มีเหตุผล” ตั้งแต่วัยเยาว์ซึ่งนั่นทำให้สถานะของนักศึกษาปริญญาโทมีความแตกต่างจาก “แม่บ้าน” อย่างพี่ตอง ด้วยความเชื่อที่ว่าการศึกษาจะทำให้ “มีอนาคตที่ดี” ด้วยภาวะของ “คนมีความรู้” ทำให้ฉันสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้โดยที่ไม่มีอุปสรรคใดใด แม้ว่าจะเป็นผู้หญิงก็ตามที่ แต่สถานะของพ่อแม่ชนชั้นกลางที่ “มีความรู้” “การศึกษาของลูกสาว” จึงเป็นสิ่งจำเป็นในบริบทของสังคมยุคทุนนิยมตามที่สนคติของพวกท่าน ทางเดินจากบ้านของฉันมาสู่อินเดียจึงเป็นการ “แสวงหาความรู้เพื่ออนาคตที่ดี” ซึ่งสิ่งนี้คือ “อำนาจ” ของความรู้ที่เป็นกระแสหลักของสังคม

แต่สำหรับพี่ตองแล้วกลับเป็น “การเข้าสู่สถาบันครอบครัว” หรือพื้นที่ส่วนตัวท่ามกลางบริบทของทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเข้าสู่ “พื้นที่ส่วนตัว” นี้เองที่ทำให้เรื่องของ “ความรู้” ไม่ถูกนับรวมว่าเป็นความรู้ เพราะการเติบโตขึ้นมาในสังคมทุนนิยมที่ให้คุณค่าของ “ความรู้ในระบบ”

แบบเอาเป็นเอาตายทำให้ความคิดของฉันทับที่ตองเหมือนกันอย่างหนึ่งคือ “ต้องเรียนหนังสือเท่านั้นจึงจะมีความรู้”

ที่ตองเป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่มีกพูดเสมอว่า “พี่ไม่มีความรู้” ซึ่งฉันเข้าใจได้ไม่ยากว่ามันมาจาก “การเรียนจบไม่สูง” ที่ถูกผูกติดกับคุณค่าทางสังคมบางอย่าง ซึ่งจากประสบการณ์ในช่วงปฐมบทชีวิตของที่ตองทำให้ฉันรู้ว่า “การเข้าไม่ถึงความรู้ในระบบการศึกษา” ที่เป็นที่มาของวลี “ฉันไม่มีความรู้” ของที่ตองนั้นมาจาก

1. การรับรู้ถึงความสำคัญของการศึกษาในระบบที่ถูกปลูกฝังในระบบคิดซึ่งมาจากการพัฒนาของรัฐบาลที่พยายาม “ให้การศึกษา” แก่เยาวชนในชนบท ด้วยความที่ผู้คิด “การศึกษา” ไว้กับ “การพัฒนา” ที่เชื่อว่า “คนมีการศึกษา” เท่านั้นที่เป็น “ผู้มีความรู้” ความรู้ในสถาบันการศึกษาจะเป็น “ความรู้” ที่ถูกจัดวางว่าสำคัญ และยังเป็นความรู้ที่มีอำนาจ (ไชยรัตน์ เจริญศิลป์ โอฬาร, 2551: 181) มากพอที่จะทำให้คนที่เข้าไม่ถึง “ความรู้” นั้นรู้สึกด้อยค่า

2. การล่มสลายลงของระบบการดำรงชีพแบบเดิมนั้นสวนทางกับระบบทุนนิยมที่เข้ามาทำให้การผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้เข้าสู่ “การจ้างงาน” ซึ่งเป็นระบบจัดสรรงานที่ถูกคัดกรองโดยตั้งคำถามว่า “มีการศึกษา หรือ ไม่”, “เรียนถึงขั้นไหน” และ “จบอะไรมา” การจ้างงานโดยใช้การศึกษาเป็นตัววัดเป็นสิ่งที่สามารถรับประกันถึงค่าจ้างแรงงานที่แตกต่างกันออกไป การรับรู้ถึงความสำคัญของการศึกษาที่ผูกติดกับการจ้างงานนี้ทำให้ที่ตองกลายเป็นคน “ไม่มีความรู้” ด้วยเหตุเพราะ “ไม่ได้รับการศึกษา” นั่นเอง

ซึ่งในกระบวนการของ “การเข้ารับการการศึกษา” นั้นแม้ว่าที่ตองจะสามารถเข้าถึงได้ในช่วงแรกๆ แต่ทว่า “ความเป็นเด็กผู้หญิง” ที่ “ยากจน” นั้น กลับทำให้ “การเรียนหนังสือ” เป็นสิ่งที่ที่ตองเข้าถึงได้ไม่มากนัก เด็กหญิงยากจนอย่างที่ตองนอกจากต้องเผชิญกับ “ความรู้สึกแปลกแยก” ในโรงเรียนเพราะ “ความยากจน” แล้ว เรื่องราวจากเสียงของที่ตองก็ทำให้ฉันรับรู้ว่าเป็น “เด็กผู้หญิง” ทำให้การคบหาปะเพื่อนชายในโรงเรียนกลับยังเป็นสิ่งที่ถูกตัดสินว่า “ผิด” เพราะ “ความเป็นผู้หญิง” ด้วยซ้ำไป

แต่ทว่าหากมองประสบการณ์ของที่ตองแล้วทำให้ฉันกลับตั้งคำถามกับวลีที่ฉันเชื่อมั่นข้อนมอมที่ตัวฉันเองในเรื่องของ “ความรู้ในระบบ” ที่ฉันมองว่าให้ “อำนาจ” กับคนเท่าเทียมกันนั้น ฉันนึกพิเคราะห์ห่ออยู่ในใจว่า “มันเป็นจริงหรือไม่” การเรียนหนังสือนั้นเป็นหนทางที่ทำให้ผู้หญิง “มีความเท่าเทียมกับผู้ชายได้จริงหรือไม่” ด้วย “ความมีเหตุผล” จริงหรือในความคิดของฉันทออาจเป็นความจริงส่วนหนึ่งที่ “การเรียนหนังสือ” ทำให้ผู้หญิงหลายคนมีโอกาสที่มากขึ้นในการดำเนินชีวิตเห็นได้จากที่ผู้หญิงเข้าไปอยู่ในอาชีพอื่นๆ ที่หลากหลายในสถานะที่สูง “เท่ากับผู้ชาย” แต่ทว่าหากมองย้อนกลับไปทีรอบตัว ฉันกลับพบว่าค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงในหลายๆ ด้านเช่น

“การแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว” “เพศวิถี” หรือแม้กระทั่ง “การเลือกที่จะเรียนในแต่ละสาขาวิชา” กลับทำให้ฉันพบว่ามันยังคงมี “มาตรฐานที่แตกต่างกันในแต่ละเพศภาวะ” จากประสบการณ์ของพี่ตองทำให้เห็นถึงภาพของผู้หญิงชนชั้นกลางที่ทำงาน “ผู้ช่วยแม่บ้าน” เพื่อมาทำงานบ้านแทนเพื่อให้ตนเองรู้สึกไม่บกพร่องในงานบ้านยามเมื่อต้องออกไปทำงาน เป็นต้น

“ความรู้” ในระบบการศึกษาที่ฉันเชื่อถือว่า “ทำให้เท่าเทียมกัน” ทางเพศก็เช่นเดียวกัน หากวิเคราะห์ให้ลึกลงไปแล้วจะพบว่าในการสร้าง “ความรู้” ให้มาเป็น “ระบบการศึกษา” ในปัจจุบันนั้นมาจากกระบวนคิดที่อิงกับ “เหตุผล” (จูเลียน ฮักซ์ลีย์ และคนอื่นๆ แปลโดยจุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, 2547: 63) ซึ่งแนวความคิดที่อ้างอิงไปกับเหตุผลนั้น ถูกมองว่ามาจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ และกลายเป็นพื้นฐานตามธรรมชาติของเพศหญิงที่ด้อยกว่าชาย ในเรื่องการใช้ปัญญาและเหตุผลเพราะการศึกษาทางวิทยาศาสตร์นั้นมีอคติทางเพศแฝงอยู่ทั้งเรื่องของการเลือกศึกษา ประเด็นการศึกษา วิธีศึกษาและการวิเคราะห์ซึ่งมีผู้ชายเป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างความรู้ (Elizabeth Anderson ใน Linda Alcoff and Elizabeth Potter ed., 1993: 74) และการหา “ความรู้ที่จริงแท้เป็นสากล” ก็ละเลยการเปิดพื้นที่ให้ความรู้จาก “ประสบการณ์ของผู้หญิง”

การที่ผู้หญิงมี “ความรู้” ซึ่งเป็น “ความรู้ที่มาจากประสบการณ์” กลับกลายเป็นสิ่งที่เชื่อกันว่าอยู่ตรงกันข้ามกับ “เหตุผล” ซึ่งมักเป็นสิ่งที่ “นักวิชาการ” เชื่อกันว่า “ผู้หญิงไม่มี” ซึ่งการใช้เหตุผลนั้นถูกทำให้เป็น “สิ่งชอบธรรม” โดยการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ส่วนเรื่องของ “อารมณ์ความรู้สึก” นั้นกลับถูกมองว่า “ไร้สาระ” และมีความเป็นไปได้ที่เรื่องของอารมณ์ความรู้สึก (emotion) จะสามารถล้มล้าง “ความรู้” ซึ่งเป็นเรื่องของเหตุผลลงได้ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของเหตุผลที่ขัดแย้งกับอารมณ์เท่านั้น แต่เป็นการมองแบบชั่วคราวข้ามที่มองว่าการสถาปนา “เหตุผล” นั้นมาจากประเพณี เป็นสากลอยู่ในพื้นที่สาธารณะและเชื่อกันว่ามีความเป็นผู้ชายแตกต่างจาก “อารมณ์” ที่มาจากการไม่มีเหตุผล เป็นธรรมชาติ อยู่ในพื้นที่ส่วนตัวและเชื่อกันว่ามีความเป็นผู้หญิงซึ่งในแง่ของ “การสร้างความรู้” นั้นให้คุณค่ากับเหตุผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก (Sandra Kemp and Judith Squires, 1997: 188-193) ซึ่งเหตุผลนั้นก็คือเหตุผลที่ถูกเหมารวมว่าเป็นของผู้ชายเท่านั้น การถูกเหมารวมโดยที่ไม่สนใจ “เสียง” ของผู้หญิงนั้นทำให้ “ประสบการณ์ของผู้หญิง” ไม่ได้ถูกนำมาเป็นฐานของการสร้างความรู้ในสังคมกระแสหลัก

เห็นได้ชัดเจนจากประสบการณ์ของพี่ตองที่นอกจากการถูกมองว่า “ไม่มีความรู้” แล้วในบางความรู้สึกของพี่ตองยัง “ไม่มีคำ” หรือ “ภาษา” มาอธิบาย ซึ่งเป็นอำนาจอย่างหนึ่งของปิตาธิปไตย เพราะภาษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับ “ความรู้” ซึ่งประสบการณ์ของผู้หญิง ไม่ได้ถูกถือว่าเป็น “ความรู้” การยอมรับเกี่ยวกับเรื่องของ “การศึกษาในระบบ” มองว่ามุมมองจากประสบการณ์ของผู้หญิงไม่ได้ถูกมองว่าเป็น “ความรู้” ด้วยการอธิบายของนักสตรีนิยมอย่าง Sandra

Harding (Sandra Kemp and Judith Squires, 1997) ที่แสดงให้เห็นว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นผู้ชายมีที่มาจากมุมมองของผู้ชาย ซึ่งไม่ให้พื้นที่แก่ผู้หญิง และประสบการณ์ของผู้หญิงซึ่งมีความแตกต่างกัน คำอธิบายทำให้เข้าใจได้ว่าความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิงไม่ได้มีความสำคัญในส่วนของ “การศึกษาในระบบ” และยิ่งกว่านั้น หากเป็นกรณีของพี่ตองที่ได้หยุดเรียนตั้งแต่อายุยังน้อย ก็ย่อมไม่แปลกที่จะรู้สึกกว่าตนเอง “ไร้ความรู้” เพราะที่ทางของ “ความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิง” ไม่เคยถูกมองว่าเป็น “ความรู้”

แต่ในบางมุมจากเรื่องเล่าของพี่ตองทำให้ฉันเห็นว่า “ความรู้จากประสบการณ์” แม้มันจะไม่ถูกถือว่าเป็น “อำนาจ” ที่เป็นรูปธรรม ยิ่งใหญ่ในแบบที่เราเคยชินกับการถูกให้ความหมาย แต่ทว่า “อำนาจ” ของความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิงได้สร้าง “ทางเลือก” ให้กับชีวิตของ “ผู้คน” ที่ร่ายล้อมตัวผู้หญิงได้เป็นอย่างดี ซึ่ง “อำนาจ” ชนิดนี้มีรูปแบบตามที่พี่ตองบอกว่า “ฉันไม่มีความรู้”

5.2 “ชีวิตประจำวัน”: แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้หญิง

แม้ว่าในความรู้สึกของฉัน การรับฟังเรื่องราวของพี่ตองจะก่อให้เกิดความรู้สึกหลากหลาย ทั้ง “ประหลาดใจ ขบขัน เสรี” สักเพียงใดแต่เรื่องราวของพี่ตองทำให้ฉันมองเห็นถึงกระบวนการสร้างความรู้ภายใต้ “ความไม่มีความรู้” จากเสียงของพี่ตองทำให้ฉันเรียนรู้ว่า “การเรียนรู้” ของผู้หญิงนั้นมีกระบวนการที่แตกต่างจากกระบวนการเรียนรู้แบบเป็นทางการ หรือความรู้ในระบบการศึกษา พี่ตองเรียนรู้จากสิ่งที่เผชิญในชีวิตประจำวันซึ่งมันเป็นสิ่งที่ “ใช้ชีวิต” ในการสร้างความรู้ พี่ตองจึงถือได้ว่าเป็น “ผู้รู้” ที่ถูกกำหนด “โดยสถานการณ์” ทำให้ “ความรู้ของพี่ตอง” เป็นสิ่งที่ถูกกำหนด “โดยสถานการณ์” ซึ่งสิ่งที่ถูกรู้และวิธีการที่ได้ความรู้จะสะท้อนสถานการณ์หรือมุมมองของผู้รู้ (Elizabeth Anderson อ้างใน สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ, 2546: 5) ซึ่งวิธีการเรียนรู้ของพี่ตองนั้นมาจาก

1. การเรียนรู้จากการสังเกต จดจำโดยใช้อารมณ์ความรู้สึกและความใส่ใจในการมองเห็นซึ่งการเรียนรู้ในแบบนี้มักเกิดจากความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ผู้หญิงเรียนรู้ที่จะ “ดูแล” สมาชิกในครอบครัวในเรื่องของอาหาร การรักษาโรค ศาสนา และการอำนวยความสะดวกสบายให้สมาชิกในครอบครัว พื้นที่ในบ้านจึงเป็นพื้นที่ที่สร้าง “องค์ความรู้” อีกประเภทหนึ่งให้กับผู้หญิงซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความรู้ที่ “สัมพันธ์” กับผู้อื่นรอบๆกาย ผ่านการจดจำ สังเกต และสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ผ่านอารมณ์ ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง

2. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น วิธีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่ต้องติดต่อสื่อสาร ซึ่งจากเรื่องเล่าของพี่ตองทำให้เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของผู้หญิงด้วยกันมีความ

เกี่ยวเนื่องกันกับความช่วยเหลือกัน ซึ่งงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบ้าน อาหาร นั้นเชื่อมโยงให้ผู้หญิงได้เรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้จากผู้หญิงด้วยกันนี้เป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาจากสถานการณ์ของผู้หญิงต่างถิ่นแบบที่ต้องเผชิญ ทั้งเรื่องการเรียนรู้การทำงานบ้าน อาหาร การปรับตัว และทัศนคติการดำรงชีวิตในความต่างทางวัฒนธรรม

3. ในการดำรงชีวิตอยู่ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้ต้องมีวิธีการเรียนรู้ “ความแตกต่างหลากหลาย” ของแต่ละวัฒนธรรมโดยการปรับแนวคิดให้ “เดินตาม” วัฒนธรรมที่ตนเองได้เข้าไปอาศัยอยู่ก็เป็นหนึ่งในวิธีการประนีประนอมท่ามกลางความแตกต่าง

4. ผู้ต้องมีวิธีการเรียนรู้จากสถานะที่เป็นรองของผู้หญิงในสถาบันครอบครัว ความรู้สึกเป็นรองนี้ได้สร้างมุมมอง และวิธีการจัดการกับปัญหาที่แตกต่างออกไปจาก “เหตุผล” แบบที่มีอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เห็นได้จากการเรียนรู้กระบวนการทางสังคมที่อ่อนไหวในแต่ละวัฒนธรรมจนกลายมาเป็น “เหตุผล” ที่ทำให้ผู้ต้องสามารถหย่าขาดจากสามีได้ ซึ่งการเลือกที่จะแต่งงานกับผู้ชายที่มาจากความต่างทางวัฒนธรรมแม้จะดูเหมือนว่าเป็นสิ่งที่ “ผิดแผก” ไปจาก “วัฒนธรรมเดิมของตนเอง” แต่ทว่าการเลือกแต่งงานข้ามวัฒนธรรมก็ไม่ได้เป็นปัจจัยที่บอกว่า ความคิดในโลกทัศน์ “วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง” จะจางหายไป โดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องที่ทำให้เห็นได้ว่า “ผู้ชายมีการปรับตัวกับวัฒนธรรมของคู่สมรสน้อยกว่าผู้หญิง”

ความจำเป็นในการปรับตัวท่ามกลาง “ความแตกต่างของวัฒนธรรม” ภายในครอบครัวนี้เองที่ทำให้ผู้หญิง “เรียนรู้” จากความแตกต่างโดยการปรับเปลี่ยน และอะลุ่มอล่วย ซึ่งทำให้เห็นถึง “แง่มุม” ของ “เพศภาวะ” ที่ผูกติดกับวัฒนธรรมที่ผู้หญิงพยายาม “คิด” หรือ “ตีความ” ด้วย “มุมมอง” ของตัวผู้หญิงเอง วิธีการเรียนรู้ของผู้ต้องจึงเป็นวิธีการที่สามารถสร้าง “องค์ความรู้” ที่แตกต่างออกไป

5.3 “ความรู้ที่ไม่เป็นรูปธรรม”: การใช้และการให้ความหมาย

เรื่องราวของผู้ต้องทำให้เห็นได้ว่า โลกปัจจุบันอยู่ในกระบวนการของกลุ่มที่หลากหลาย ปฏิบัติการผสมผสาน (hybridization) ความคิดคู่ตรงกันข้าม และผลิตวิธีใหม่ของความคิด (Kiangsaak Chetpatanavanich, 2007: 22-28) ดังเช่น วิธีคิดของสามีชาวอินเดียที่เรียนรู้ “การเป็นเกย์” แบบตะวันตกโดยที่ผสมผสานกับการรับรู้ของ “ความถูกต้อง” ของการแต่งงานแบบ “ผัวเดียวเมียเดียว” การสร้างพื้นที่ของการแต่งงานที่แต่งกับผู้หญิงชาวต่างประเทศเช่นผู้ต้องจึงเป็น “วิถีชีวิตแบบใหม่” ที่สามารถทำให้ “รสนิยมทางเพศ” ถูกปกปิดและมีความ “เสรี” ขึ้นได้ สามีชาวอินเดียของผู้ต้องสามารถสร้าง “พื้นที่ใหม่” โดยที่สังคมอินเดียไม่สามารถรับรู้และจะต้อง “รสนิยมทางเพศ” ของเขาได้ ผู้ต้องเองมักใช้แสดงอาการไม่พอใจด้วยการกรีดร้อง การขว้างปาสิ่งของหรือ

แม้กระทั่งการพูดต่างๆ ให้ “ผู้อื่น ได้ยิน” ยามเมื่อทะเลาะกับสามีชาวอินเดียภายในบ้าน พี่ตองตอบโต้สามีที่รักษาหน้าตาทางสังคมโดยการใช้เสียงดังให้เล็ดลอดออกไปภายนอกบ้าน ซึ่งทำให้สามีชาวอินเดียต้องห้ามปราม ซึ่งการกระทำของพี่ตองแม้ว่าจะทำภายในพื้นที่บ้าน แต่ทว่ากลับให้ผลทางสังคมแก่สามีชาวอินเดียได้อย่างใหญ่หลวงในสังคมอินเดีย

การทำหน้าที่ “เมียที่ดี” สำหรับพี่ตองในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์กับสามีนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ฉันเห็นว่าพี่ตองมีการเลือกใช้ในเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ในช่วงก่อนการตัดสินใจหย่า การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างพี่ตองและสามีชาวฮ่องกงนั้นแทบจะไม่เกิดขึ้น พี่ตองปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ด้วยเหตุผลที่ว่า สามีชาวฮ่องกงเที่ยวผู้หญิง การที่พี่ตองย้ายไปนอนกับลูกและปฏิเสธสามีชาวฮ่องกงในเรื่องเพศสัมพันธ์ แตกต่างกับการที่พี่ตองขอมีเพศสัมพันธ์กับสามีชาวอินเดีย ซึ่งปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับพี่ตองตลอด แต่ทว่าทั้งสองกรณีนี้แสดงให้เห็นถึงการเงื่อนไขในเรื่องของเพศสัมพันธ์ที่พี่ตองเรียนรู้ที่จะใช้การต่อรองเพื่อต่อสู้กับปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีและตัวพี่ตองเอง

การตัดสินใจเรื่องการให้ลูกสาวอยู่กับพ่อก็เป็นประเด็นหนึ่งที่พี่ตองตัดสินใจจากการเรียนรู้ของตนเอง การตัดสินใจที่จะยืนอยู่ตรงกันข้ามกับนิยาม “แม่ที่ดี” มาจากการเรียนรู้ที่ว่า สังคมแบบชายเป็นใหญ่สร้างโอกาสให้กับผู้ชายในการ “ล่วงละเมิด” ผู้หญิงที่ไม่มี “ผู้ชาย” ปกป้องคุ้มครองได้มาก การเรียนรู้ถึงความแตกต่างในเรื่อง “อำนาจ” ของความเป็นเพศในสังคมระหว่างพ่อและแม่ รวมถึงสถานะที่อ่อนด้อยของตนเองทำให้พี่ตองเลือกที่จะให้ลูกอยู่กับพ่อ “ความเป็นแม่ที่ดี” จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ดูเหมือนว่าพี่ตองจะไม่เลือกใช้ในสภาวะการณ์เช่นนี้

และแม้โลกาภิวัตน์จะมีผลต่อผู้คนมากเพียงใดแต่ทว่า ในอีกด้านหนึ่งหากวิเคราะห์จากมุมมองของวิธีคิดเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรม (Lois McNay: 1999) ทำให้ฉันเห็นได้ว่าความเป็น “วัฒนธรรมท้องถิ่น” ยังคงแอบแฝงอยู่ในความรับรู้ในตัวตนของตนเอง เช่นกรณีของพี่ตองที่การแต่งงานกับผู้ชายจากต่างวัฒนธรรมจะทำให้ผู้หญิงที่มาจาก “สังคมชนบทภาคเหนือของไทย” ต้องปรับตัวอย่างหนัก แต่ทว่าความรับรู้หนึ่งของ “ผู้หญิงเหนือ” ซึ่งมาจากสังคมที่มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีสถานภาพของผู้หญิงค่อนข้างสูงนั้นทำให้พี่ตองกล้าที่จะหย่าทั้งที่ไม่มี “ความรู้” หรือ “สมบัติ” ติดตัว ดังนั้นเมื่อพี่ตองต้องพบกับสถานการณ์ใหม่ๆ หรือเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ นำมาพาสานกับการเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นจริงที่สถาบันครอบครัวกำลังแตกสลายและขาดพลังในการยึดเหนี่ยวพี่ตองและสามีเอาไว้ไม่ได้อีกแล้ว การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้พี่ตองสามารถผลิตความหมายใหม่เกี่ยวกับตนเองที่ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับการคงอยู่ของสถาบันครอบครัวขึ้นมาได้

ซึ่งเมื่อผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านภายใต้ระบบทุนนิยมปิตาธิปไตย งานของ “ผู้หญิง” ที่ “ไม่มีความรู้” จึงต้องอยู่ในภาคของการทำงานบริการหรือแรงงาน “แบบผู้หญิง” ซึ่งการทำงานนวดสปาก็เป็นตัวอย่างงานชนิดหนึ่ง ที่ต้องทำให้เห็นถึงกระบวนการ “ซูคริเด” แรงงานหญิงในการทำงานภายใต้ระบบทุนนิยมปิตาธิปไตยที่แม้ว่าเรื่อง “รายได้” จะไม่ใช่เป็นประเด็นของการถูกซูคริเดเหมือนกับช่วงที่ที่ต้องยังเป็น “แรงงานเด็ก” ในกรุงเทพฯ แต่เรื่องของการ “ซูคริเด” แรงงานหญิงกลายมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับ เวลาการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น, การให้พักของพนักงานที่สั้นเกินไป, การควบคุมร่างกายของพนักงาน จนถึงการถูกคุกคามทางเพศรายวัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การทำงานของพี่ตองต้องใช้ “ความรู้” ที่จะเอาตัวรอดเป็นอันมากไม่ว่าจะสร้างความเคยชินกับลูกค้าบางคน การนิ่งเฉยอย่างบึ้งตึงเมื่อถูกคุกคามทางวาจา การถามไถ่ถึงครอบครัวลูกค้าเพื่อหลีกเลี่ยงการคุกคาม หรือแม้กระทั่งพูดอย่างตรงไปตรงมา

ซึ่งนอกจากการเอาตัวรอดในสังคม “นวด” แล้ว ยังต้องสร้างกลุ่มเพื่อนใหม่ และสร้าง “ความหมายใหม่” ต่อตนเองเพื่อ “ความสบายใจ” ในการทำงาน การสร้างความหมายใหม่ต่อ “โลก” รอบตัวของเป็นสิ่งที่พี่ตองต้องเผชิญเมื่อออกมาอยู่นอกครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ “คุณค่า” ของ “ความเป็นผู้หญิง” ที่ไม่ผูกติดกับครอบครัว ความเป็น “แม่” ที่ผูกสัมพันธ์กับลูก โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือ การใช้ห้องครัวเพื่อการแก้ไขปัญหามาจากที่ทำงานหรือแม้กระทั่งการใช้โหราศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาก็ไม่สามารถพูดออกมาได้อย่างตรงไปตรงมา สิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยน “ความรู้” ของผู้หญิงที่มีความหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลและเวลา

การสร้างความรู้ของผู้หญิงนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่ชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นสิ่งที่ถูกสะสมมาจาก “ประสบการณ์” แตกต่างไปจาก “เหตุผล” และ “ความรู้” แบบที่ถูกยอมรับทางสังคม แต่ทว่า “ความรู้จากประสบการณ์” ของผู้หญิงกลับไม่ถูกนับรวมว่าเป็น “ความรู้” มีความสำคัญ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นความรู้ที่มีพื้นฐานมาจาก “สถานะที่เป็นเป็นรอง” แต่ทว่าในความนึกคิดของฉันทกลับมองว่ามันเป็น “ความรู้” ที่สำคัญที่จะทำให้ “เสียง” ของผู้หญิงนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการรับรู้ที่ไม่ควรถูกมองข้ามไป และที่สำคัญมันเป็นสิ่งที่ผู้หญิงใช้ “ทั้งชีวิต” เพื่อเรียนรู้มัน

5.4 “แนวคิดสตรีนิยม” กับ เสียงจากเรื่องราวด้วย “ความรู้” ของพี่ตอง

พี่ตองเป็นคนหนึ่งที่ยามเมื่อฉันฟังเสียงของเธอแล้ว ฉันมักนึกถึงกระบวนการเคลื่อนไหวของแนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรมที่ให้ “คุณค่า” ความเป็น “ผู้หญิง” ซึ่งส่วนตัวของฉันทเองเชื่อว่า คุณค่าความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิงสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้หญิงสามารถกระทำการสร้างความหมายใหม่ในเรื่องของความเป็นเพศภาวะได้ภายใต้บริบทชีวิตประจำวัน เฉกเช่น

ที่ต้องที่เรารู้มาทั้งชีวิตถึงความหมายของความเป็นผู้หญิงที่ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับครอบครัว ในงานที่ชื่อว่า *The Man Made World or Our Andocentric Culture* (Josephine Donovan, 1994: 48) กล่าวว่าสังคมแบบผู้ชายนั้นเป็นสังคมที่มุ่งการทำลาย ดังนั้นจึงต้องใช้ความเป็นแม่ หรือ มาตาธิปไตยมาใช้กับสังคมเพื่อแทนที่สังคมแบบผู้ชาย แต่ฉันมองว่าทัศนะนี้เป็นการมองแบบแยกขั้วเกินไป สำหรับฉันแล้วชีวิตของที่ต้องทำให้เห็นภาพของ “ผู้หญิงในครอบครัว” ที่ต่อสู้กับอำนาจชายเป็นใหญ่อยู่ภายใต้อำนาจ “ปิตาธิปไตย” โดยใช้ความรู้ที่มาจากความเป็นรองซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการทำลายอำนาจของปิตาธิปไตยในทันที แต่ทว่าการสร้างความหมายใหม่ของความรู้ที่ผู้หญิงกระทำ เป็นสิ่งที่อาจนำไปสู่การรื้อสร้างความหมายเดิมๆจากสังคมปิตาธิปไตยได้ ซึ่งมันจะขัดแย้งกับที่นักสตรีนิยมสายรากเหง้าอย่าง Kate Millett (Josephine Donovan, 1992: 145) ได้เสนอไว้ว่าการเมืองเรื่องเพศคือการที่ผู้ชายมีอำนาจและสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ใต้อำนาจได้เบ็ดเสร็จ ซึ่ง “ความเป็นแม่” และ “การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง” ถูกอ้างว่าเป็น “ธรรมชาติ” จึงขาดการตั้งคำถาม และ ทำให้ความเป็นแม่และเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงสังคมชายเป็นใหญ่ให้อยู่ต่อไปได้ การเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมสายรากเหง้านั้นเป็นการเคลื่อนไหวที่เรียกร้องให้ผู้หญิงออกมาจากการเป็นแม่ และวัตถุทางเพศของผู้ชาย หรือการเรียกร้องให้ผู้หญิงออกมาจากการเป็นครอบครัว (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 98) เพราะระบบชายเป็นใหญ่ไม่สามารถอยู่รอดได้โดยปราศจากสิ่งเหล่านี้

ฉันมองว่าแนวคิดของนักสตรีนิยมสายรากเหง้าค่อนข้างแหลมคมในการวิเคราะห์ความเป็นเพศภาวะ แต่ทว่าเมื่อกล่าวถึงการเคลื่อนไหวนั้นฉันกลับมองว่าเป็นสิ่งที่ควรครุ่นคิดในความรู้สึกของฉันแล้ว ฉันค่อนข้างเห็นด้วยกับแนวคิดของ Gayatri Spivak (อภิญาเพื่องฟูสกุล, 2546: 62) ที่กล่าวถึงการที่สตรีนิยมพยายามหาทฤษฎีที่ปลอดจากแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่หรือการต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมโดยวิธีการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เพราะแนวคิดสตรีนิยมนั้นเกิดมาจากการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดชายเป็นใหญ่นั้นถ้ามีการเสนอวาทกรรมที่ปลอดจากชายเป็นใหญ่ได้จริงก็คงไม่สามารถสื่อสารกับสังคมได้ การยอมรับความเป็นไปได้ของการหลุดออกจากรอบของชายเป็นใหญ่ก็ยังเป็นการแสดงวุฒิภาวะทางความคิดที่มีข้อจำกัดของตน

สำหรับฉันเองยอมรับว่าข้อจำกัดในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คือ อำนาจของปิตาธิปไตยที่ได้สร้างวาทกรรมหลักในเรื่องของ “ความรู้” ที่ผูกติดกับระบบคิดแบบปิตาธิปไตยไว้อย่างเหนียวแน่นในเรื่องของ เหตุผล ความจริง ความรู้ ผู้รู้และการเข้าถึงความรู้ที่ต้องสัมพันธ์อยู่รอบตัวของฉันและที่ต้อง มันทำให้ฉันพบว่าสถาบันต่างๆในสังคมได้หล่อหลอม “ความคิด” “มุมมอง” และ “ความรู้” ให้กับผู้หญิงผ่านกระบวนการสร้างความรู้ที่ผ่านประสบการณ์ของผู้หญิงที่เกิดขึ้นใน

ชีวิตประจำวัน การสร้างความรู้ของผู้หญิงจึงถูกมองว่ามาจากสังคมปิตาธิปไตย และยังทำให้ “ความรู้จากประสบการณ์” ของผู้หญิงกลับไม่ถูกนับรวมว่าเป็น “ความรู้” ที่มีความสำคัญ และอยู่ใน “สถานะที่เป็นเป็นรอง” เรื่องราวของพี่ตองทำให้ฉันตระหนักว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการรื้อสร้างฐานคิดที่กล่าวอ้างถึงความเป็น “เพศตามธรรมชาติ” (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2549ข) ต้องมีการสร้างความตระหนักถึงประเด็นการประกอบสร้างทางเพศภาวะให้มากขึ้นในวงการการศึกษาในระบบ และที่สำคัญควรเปิดพื้นที่การศึกษาให้มีการตีความหมายใหม่ในประเด็นเพศภาวะ

เสียงว่าด้วยเรื่องราวของพี่ตองทำให้ฉันเรียนรู้ว่าประโยคที่ว่า “ฉันไม่มีความรู้” ที่ออกมาจากของพี่ตองแม้จะเป็นสิ่งที่อำนาจของวาทกรรมในเรื่องของ “ความรู้” ในสังคมปิตาธิปไตยได้ทำให้พี่ตองรู้สึกเช่นนั้น แต่ทว่าในอีกมุมหนึ่งเสียงของพี่ตองกลับแสดงให้เห็นถึงการตั้งคำถามกับความเป็นผู้หญิงของตนเองและ “คุณค่า” ของผู้หญิงที่ต้องถูก “ให้ค่า” จากการ “เป็นเพศหญิง” ที่อยู่ในสังคมปิตาธิปไตย การตั้งคำถามกับ “ความจริง” และ “ความรู้” ที่เธอต้องเผชิญ โดยที่มีการต่อรองกับอำนาจชายเป็นใหญ่อย่างไม่หยุดนิ่งและมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน และเป็น “ความรู้” ที่ผู้หญิงมีส่วนในการตีความรวมทั้งสร้างมุมมองด้วยตนเอง

การศึกษาวิชาสตรีศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งที่จะสามารถเปิดพื้นที่ให้กับ “ความรู้จากประสบการณ์ของพี่ตอง” ได้ให้เข้าสู่การเป็น “ความรู้” ในสถาบันการศึกษาในระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงได้ต่อรอง ต่อสู้ ในชีวิตประจำวันของผู้หญิงเช่นพี่ตอง ถือว่าเป็น “คุณค่า” ของหยาดเหงื่อ แรงงาน และน้ำตาที่จะทำให้เห็นว่าผู้หญิงได้ทำมากกว่าที่คาดคิดภายใต้ชีวิตประจำวันที่ไม่ได้รับโอกาสมากมายนัก นอกจากนั้นยังมีการนำไปปรับใช้ท่ามกลางความแตกต่างของสถานะพื้นที่ และวัฒนธรรมในบริบทที่แตกต่างหลากหลายภายใต้สังคมปิตาธิปไตย และโลกาภิวัตน์

และสำหรับตัวฉันแล้ว “ความรู้จากประสบการณ์” ของพี่ตองนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ฉันต้องใคร่ครวญ ขบคิดและตั้งคำถามกับเรื่องของ “ความรู้” ที่ฉันมีอยู่ ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ยากเสียเหลือเกินสำหรับฉันที่เรียนอยู่ในสถาบันการศึกษามาเกือบทั้งชีวิต

5.5 ข้อเสนอแนะจากเรื่องเล่า

ตลอดเวลาสามปีที่ได้คุ้นเคยกับพี่ตองมีหลายสิ่งที่คุณเห็นชัดเจนจากเรื่องราวและการเดินทางไปพร้อมกับพี่ตอง คือ

1. ประเด็นการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ (ปี พ.ศ. 2552) กำลังกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้คนต่างสนใจโดยเฉพาะการแต่งงานของผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตก ซึ่งกลายเป็นภาพเหมารวมของการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม ที่ “จำกัด” การมองภาพของการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมในเอเชียที่มีเพิ่มสูงขึ้น “ผู้หญิงไทย” จำนวนไม่น้อยที่เข้าสู่การแต่งงาน

ข้ามวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียซึ่งมีความหลากหลายเป็นอันมาก ซึ่งองค์ความรู้เรื่องการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้นกลับมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2. การเสนอเรื่องราวของสื่อต่างๆ ทั้งในรูปแบบหนังสือ ละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ (พระเอกข่มขืนนางเอก นางร้ายถูกตัวโกงข่มขืน) ซึ่งพบว่ากลายเป็นเรื่อง “ปกติ” ของสังคมไทยที่จะแสดงภาพของปีศาจไปโดยที่แฝงเร้นไปด้วยความรุนแรงต่อผู้หญิง ซึ่งที่ต้องทำให้ฉันมองว่ามันเป็นการ “ตอกย้ำ” พฤติกรรมความรุนแรงทางเพศที่สังคมไทยควร “ตระหนัก” ให้มากขึ้น จากเรื่องเล่าของที่ต้องทำให้ฉันรับรู้ถึง “ความอ่อนไหว” ทางจิตใจของผู้หญิงที่ผ่านการถูกระทำมาในวัยเด็ก ซึ่งสื่อต่างๆ ก็มีอิทธิพลที่จะตอกย้ำ “ความเลวร้าย” ที่ผู้หญิงเผชิญและสิ่งสุดท้ายที่ฉันเรียนรู้จากที่ต้องก็คือ

3. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ทว่าองค์ความรู้ในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นกลับไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งประเด็นของผู้หญิงก็ถูกทำให้ลางเลือนลงไปในส่วนนี้ให้กลายเป็นประเด็นที่ไม่สำคัญลงไป

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2552 นั้น ชีวิตของฉันได้ต้องมีอันพบเจอที่ต้องอีกครั้งในวันที่มีเหตุการณ์การประท้วงแยกรัฐครั้งใหญ่ในเมืองที่พี่ต้องอาศัยอยู่ เมืองใหญ่อันดับห้าในอินเดียที่เต็มไปด้วยบริษัทที่มาจากขยายลงทุนจากต่างประเทศเพราะการว่าจ้างแรงงานราคาถูก ดึกใหญ่ที่เป็นที่ตั้งของบริษัทหลายแห่งหยุดทำการด้วยความกลัวฝูงชนที่ประท้วงอย่างดุเดือดต่างจากวุ่นวายของถนนที่กำลังนอนอย่างสบายใจ วันนี้เป็นวันประท้วงใหญ่ของกลุ่มที่ต้องการแยกรัฐ ชงสีชมพูของผู้สนับสนุนการแยกรัฐปลิววนทั่วทั้งเมืองที่ระบบขนส่งมวลชนหยุดชะงัก ข่าวสารจากอีเมลที่ได้รับจากเพื่อนชาวอินเดียเมื่อวานนี้เพื่อให้ระวังการประท้วงไม่เป็นผล เมื่อพี่ต้องเดินอยู่ริมถนนพร้อมกับฉันเพื่อถ่ายภาพการประท้วงครั้งใหญ่ เราสองคนไม่มีรถเมล์ให้นั่ง การเดินด้วยขาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น พี่ต้องทำสีหน้าเมินเฉยเมื่อมีกลุ่มชายหนุ่มจำนวนหนึ่งขับรถโฉบเข้ามาที่เราสองคนแล้วร้องตะโกนอย่างคะนอง อาการเฉยชาอย่างชาชินของหญิงสาวต่างประเทศทำให้ผู้ชายพวกนั้นไม่กล้าเข้าหาต่อไป เราสองคนเดินไปบนถนนที่ฝุ่นกระคลุ้ง ขอบทานสองคนเข็นรถตามเรามาติดๆ อย่างมีความหวัง

ฉันไม่รู้ว่พี่ต้องคิดอะไรอยู่กับสภาพรอบๆ กาย แต่มาถึงตอนนี้ฉันรู้ว่าชีวิตของพี่ต้องมาไกลกว่าที่พี่ต้องเคยคิดมากมายนัก หากย้อนกลับไปในช่วงที่บิดาของพี่ต้องไปทำงานยังตะวันออกกลางเมื่อสิบเจ็ดปีที่แล้ว เด็กหญิงตัวเล็กๆ ในชนบทในจังหวัดเชียงใหม่คงไม่คาดคิดว่าตัวเธอก็ต้องเดินทางไกลเช่นเดียวกับบิดา

และโลกที่หมุนไปเรื่อยๆ ทำให้ชนบทที่เธอเคยอาศัยอยู่ มันก็ดูจะเล็กละเลิงยิ่งกว่าเล็กเมื่อมองลงมาจากเครื่องบิน